

UVODNIK

Sveska 3 Volumen 26 Godište 24 naučnog časopisa *Ekonomski horizonti*, nakon sprovedenog dvostruko anonimnog recenzentskog postupka, sadrži pet izvornih naučnih članaka, jedan pregledni članak i Pregled autora i naslova svih priloga publikovanih u Časopisu u 2024.

Koautori *Sasho Arsov* i *Aleksandar Naumoski* istražuju uticaj različitih faktora na nivo stranih direktnih investicija, sa posebnim naglaskom na neekonomske, uglavnom institucionalne determinante. Korišćenjem širokog uzorka od 124 zemlje i podataka za period 1996-2019, koautori primenjuju dinamičku panel GMM regresiju. Rezultati ukazuju da relativni udeo stranih direktnih investicija u BDP-u pozitivno zavisi od razvoja institucija u zemlji. Da bi privukle strane investitore, zemlje domaćini treba da naprave značajan napredak u funkcionisanju pravnog sistema, efikasnosti vlade i borbi protiv korupcije, kao i da stvore povoljan investicioni ambijent. Primena istog regresionog modela na poduzorak evropskih zemalja potvrdila je navedene nalaze, ukazujući donosiocima odluka da moraju preduzeti korake ka otklanjanju sistemskih nedostataka, umesto da subvencionišu strane investitore.

Polazeći od činjenice da je proces brze liberalizacije ubrzao prelaz bivših socijalističkih privreda na privrede zasnovane na slobodnom tržištu, koautori *Olcaj Çolak* i *Ömer Faruk Bölükbashi* ističu da su se mnoge prikrivene političke tenzije među nekim zemljama takođe pretočile u sukobe i ratove. Iz tog razloga, zemlje opredeljuju svoje oskudne resurse za potrebe nacionalne bezbednosti, pre nego za svoje razvojne ciljeve, postepeno povećavajući svoja

izdvajanja za potrebe finansiranja odbrane. U skladu s tim, koautori ispituju postojanje dinamične veze izdvajanja za finansiranje odbrane i nezaposlenosti tokom perioda 1996-2021. u odabраниh devet zemalja bivših sovjetskih republika koje su nastale nakon kraha Sovjetskog Saveza. Rezultati studije ukazuju da izdvajanja za finansiranje odbrane kratkoročno ne utiču na nezaposlenost i imaju pozitivan učinak u dugom roku.

Istražujući uticaj finansijske tehnologije (Fintek) na stopu inflacije, koautori *Muhammad Syariful Anam*, *M. Silahul Mu'min* i *Nafis Dwi Kartiko* kreiraju novi indeks za Fintek, koji u sebi sadrži nekoliko pokazatelja koji koriste analizu glavnih komponenata. Podaci koji se u radu koriste su podaci iz skupa panel podataka koji se odnose na 10 pokrajina ostrva Sumatra, Indonezija, u vremenskom periodu od januara 2020. do juna 2023. godine. Metoda za procenu sakupljene srednje grupe (PMG) je primenjena za testiranje odnosa između Finteka i stope inflacije. Rezultati istraživanja ukazuju da Fintek utiče na smanjenje inflacije u dugom roku. Na osnovu toga, ističe se neophodnost intenziviranja korišćenja Finteka u stvaranju efikasnog ekonomskog okruženja i promovisanju ekonomske stabilnosti.

Koautori *Srdan Marinković*, *Ognjen Radović* i *Jelena Radojičić* razmatraju trendove i analiziraju pravilnosti koje se pojavljuju na nacionalnom tržištu stanova u Republici Srbiji i na njenim regionalnim tržištima. Polazna pretpostavka je da se, pored zajedničkih tržišnih sila, tržište novoizgrađenih stanova i tržište postojećeg stambenog fonda ponašaju kao dva izdvojena segmenta tržišta stanova sa nepotpunim prilagođavanjem cena. U fokusu analize je udaljavanje cena na ova dva segmenta, sa posebnim interesom za proces uzajamnog prilagođavanja. Koautori primenjuju *Granger*-ove testove uzročnosti da bi

* Korespondencija: M. Jakšić, Ekonomski fakultet
Univerziteta u Kragujevcu, Liceja Kneževine Srbije 3, 34000
Kragujevac, Republika Srbija; e-mail: milenaj@kg.ac.rs

otkrili da li postoji uzročna zavisnost u indeksima cena na ova dva tržišna segmenta. Rezultati analize ukazuju da slučaj uzročnosti od tržišta postojećeg stambenog fonda ka tržištu novoizgrađenih stanova preovladava među regionalnim tržištima. Ista metodologija je primenjena u analizi uzročnosti između regionalnih tržišta, potvrđujući verovatan uticaj beogradskog tržišta novoizgrađenih stanova na tržišta u ostalim regionima.

Shodno stavu da je predviđanje finansijskih teškoća u kompanijama važno usled kompleksnosti i dinamičnosti savremenog poslovnog okruženja, koautori *Dragomir Dimitrijević*, *Sunčica Milutinović* i *Predrag Stanković* ukazuju na značaj identifikovanja potencijalnih finansijskih poteškoća koje mogu rezultirati stečajem. U radu se istražuju ključne determinante nastupanja finansijskih nepravilnosti koje mogu dovesti do stečaja kompanija. Cilj istraživanja je utvrđivanje međuzavisnosti pojedinih determinanti nastupanja finansijskih nepravilnosti i pokazatelja verovatnoće nastupanja finansijskih nepravilnosti, kao i ustanoviti razlike u verovatnoći nastupanja finansijskih nepravilnosti, pre i nakon pojave pandemije izazvane virusom COVID-19 u Republici Srbiji. Rezultati istraživanja ukazuju da postoji statistički značajna negativna korelacija determinanti profitabilnosti, likvidnosti i solventnosti i verovatnoće nastupanja finansijskih nepravilnosti. Takođe, istraživanje pokazuje da postoji statistički značajna pozitivna korelacija leveridža i verovatnoće nastupanja finansijskih nepravilnosti, kao i rasta kompanije i pokazatelja *Altman*-ovog *Z-score*-a. Pored navedenog, postoji i statistički značajna razlika u vrednosti pokazatelja *Altman*-ovog *Z-score*-a, pre i nakon pojave pandemije izazvane virusom COVID-19.

Dopunjujući koncept korporativnog preduzetništva doprinosima koje nude modeli planiranih organizacionih promena, autor *Nebojša Janićijević* analizira proces promena putem kojeg se realizuju preduzetnički poduhvati pojedinaca i grupa unutar organizacija. Nakon predstavljanja koncepta korporativnog preduzetništva, izvršena je sinteza doprinosa najviše citiranih modela planiranih organizacionih promena kojim su definisane aktivnosti ili koraci koje interni preduzetnik, kao agent promena, treba da preduzme kako bi realizovao projekat korporativnog preduzetništva. Primenom Levinovog modela (odmrzavanje-pokret-ponovno zamrzavanje) identifikovane su sledeće aktivnosti: kreiranje svesti o neophodnosti promena, kreiranje i komuniciranje vizije, priprema promena, implementiranje promena, olakšavanje promena, institucionalizacija i monitoring promena. Time se koncept korporativnog preduzetništva dopunjuje i čini realnijim u praksi.

U ime Uredništva Časopisa i u svoje ime zahvaljujem autorima priloga koji su objavljeni u Svesci 3 Časopisa. Istovremeno, posebnu zahvalnost dugujemo recenzentima koji su, svojim konstruktivnim i kritičkim komentarima i sugestijama autorima podnetih priloga, doprineli podizanju nivoa kvaliteta publikovanih članaka.

Izdavanje časopisa *Ekonomski horizonti* finansijski je podržalo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije, Rešenje broj: 451-03-41/2024-03/1 od 04.04.2024. godine.

Glavni i odgovorni urednik
Milena Jakšić

Milena Jakšić je redovni profesor na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu. Doktorirala je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, iz uže naučne oblasti Opšta ekonomija i privredni razvoj. Ključne oblasti njenog naučnoistraživačkog interesovanja su finansijski sistem, finansijska tržišta, finansijski instrumenti i finansijske institucije.